

TERÖR KAVRAMI VE TERÖR EYLEMLERİNE MÜDAHALE

Terör, toplumda korku ve panik yaratmaya yönelik siyasal amaçlı şiddet eylemlerini ifade eder. Terör, bir yöntem olarak tarihin ilk çağlarından itibaren kullanılmış, ancak özellikle son yüzyıl içinde yaygınlaşmıştır. Terör olgusu, tarihi gelişim süreci içerisinde çeşitli dönüşümler de geçirmiştir; ancak hiç değişmeyen bir öze de sahip olmuştur. Buna rağmen uluslararası toplum, terör konusunda, olguya dayalı kavramsal bir uzlaşmaya varamamıştır.

Terör amacıyla gerçekleştirilen eylemler, terör eylemi olarak isimlendirilir. Dolayısıyla terör kavramı olarak bir olguyu ifade ederken, terör eylemi toplumun genelinde korku atmosferi yaratmak amacıyla gerçekleştirilen siyasal şiddet eylemlerini ifade eder. Terörizm ise bu amaca ulaşmak için bir plan dâhilinde sistematik olarak başvurulacak eylemlerin bütününe atıfla, teröre başvuran kişilerin izlediği ve izlemekte olduğu bütüncül stratejidir.

Terör toplumsal bir sorun, terör ile mücadele ve terör eylemlerinin önlenmesi de toplumun bütününe ilgilendiren hususlardır. Terörle mücadele kapsamında terör eylemlerine müdahale, kolluk güçleri ve silahlı kuvvetler tarafından zor veya silah kullanılarak yapılan idari eylem niteliğinde faaliyetlerdir. Söz konusu faaliyetler, zor ve silah kullanımına dayandığından kanun ile düzenlenmiştir. Türk hukukunda terörle mücadelenin başlıca hukuki dayanağını 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu (TMK) oluşturmaktadır. Ayrıca kolluğun zor ve silah kullanma yetkisi, 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun 16. maddesinde düzenlenmiştir. Bunun dışında ilgili kanunlarda kolluk güçlerine terörle mücadele için başkaca yetkiler de tanınmıştır.

TERÖR, TERÖR EYLEMİ ve TERÖRİZM

Terör sözcüğü, Latince "terrere" kelimesinden türemiştir. Kavram, Fransızca'da "terreur" ve İngilizce'de "terror" olarak geçmektedir.

Kavram Türkçe'de ise "korkutma", "yıldırma" ve "tedhiş" kavramlarının karşılığı olarak "terör" şeklinde kullanılmaktadır. Terör, kelime anlamı olarak, şiddet eylemleri yoluyla korku ve paniğe yol açmayı ifade etmektedir. Korku ve paniğe yol açan eylemler de terör eylemi olarak nitelendirilmektedir. Ancak her türlü korku ve panik hali terör kavramının kapsamına girmemektedir.

Örnek: Bir terör örgütünün üyesi olan A'nın kalaşnikof ile bir kahvehaneyi taraması sonucunda kahvede bulunan beş kişinin ölmesi terör, bu eylem de bir terör eylemidir. Buna karşın Z'nin, aralarında kan davası bulunan beş kişiyi kahvede kalaşnikof ile tarayarak öldürmesi bir terör eylemi değildir.

Aynı şekilde icra edilen ve aynı neticeye yol açan iki eylemden birinin terör eylemi olarak kabul edilmesine karşın bir diğeri terör olarak kabul edilmemesinin sebebi, sadece siyasal amaç taşıyan şiddet eylemlerinin terör eylemi sayılmasıdır. Dolayısıyla terör, alelade bir şiddet eylemi sonucunda ortaya çıkan her türlü korku ve panik durumu değil, belli bir amaca ulaşmak için gerçekleştirilen şiddet eylemleri sonucunda ortaya çıkan korku ve panik hâlini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Söz konusu amaç ise siyasi niteliktedir.

Bu açıklamalar doğrultusunda terör, siyasal bir sonuç elde etmek için gerçekleştirilen ve şiddet yoluyla toplumu korkutup, yıldırarak yarattığı korku ve panik iklimiyle elde edilmek istenen sonuca ulaşmak amacıyla icra edilen, siyasal amaçlı şiddet eylemleri olarak tanımlanabilir.

Terör amacıyla gerçekleştirilen eylemler terör eylemi olarak isimlendirilir. Dolayısıyla terör kavramı olarak bir olguyu ifade ederken, terör eylemi toplumun genelinde korku atmosferi yaratmak amacıyla gerçekleştirilen siyasal şiddet eylemlerini ifade eder. Bu noktada üzerinde durulması gereken bir diğer kavram da terörizmdir. Bu nedenle terörün terörizmden farkı üzerinde de durmak gerekir. İki

kavram konuşma dilinde birbirinin yerine kullanılsa da terörizm, içerik olarak terörden farklıdır. Türkçe’de “-izm” eki, kendi içerisinde bir sistem oluşturan siyasal ve felsefi görüşleri ifade etmek için kullanılır. Örneğin, sosyalizm, liberalizm, Marxizm, faşizm gibi. Ancak terörizm, bir düşünce sistemi değil insanlar tarafından belirli amaçlarla başvurulacak eylemlilik halini ifade eder. Bu nedenle söz konusu kavram herhangi bir bütüncül felsefi ya da siyasal görüşü ifade etmez. Terör, hedeflenen siyasal amaçlara ulaşmakta başvurulacak bir araçtır.

Terörizm ise bu amaca ulaşmak için bir plan dâhilinde sistematik olarak başvurulacak eylemlerin bütününe atıfla, teröre başvuran kişilerin izlediği ve izlemekte olduğu bütüncül stratejiyi ifade eder.

TERÖRÜN TARİHİ GELİŞİMİ

Terör, soğuk savaş sonrası dönemin fenomen kavramı olsa da terör insanlık tarihinin ilk dönemlerinden beri var olmuştur. Bu nedenle kavram tarihsel bakımdan modern dönemle sınırlı bir olgu değildir. Kudüs ve çevresinin Romalılarca işgalinden sonra, hançer insanları (Sicariiler) olarak isimlendirilen grubun, Romalılar’a ve onlarla iş birliği yapan Yahudiler’e karşı giriştikleri, öldürme ve adam kaçırma eylemleri, başta Hz. Ali olmak üzere bir çok kişiye siyasal suikastler yapan haricîler ve yaşadıkları devirde birçok önde gelen devlet adamına suikast yapan ve isimleri suikastçi kelimesinin karşılığı olarak batı dillerine “assasin” olarak geçen haşhaşiler, terörün bilinen başlıca tarihsel örnekleridir.

Terör kelimesi bugünkü anlamında ilk defa Fransa’da Fransız İhtilali’nden sonra kullanılmış, 1793 Martında 1794 Temmuzuna kadar süren ve Robespierre’in önderlik ettiği Jakobenlerin, 40.000 civarında devrim düşmanını öldürdüğü söylenen dönem, “terör rejimi” veya “terör saltanatı” (reign of terror) olarak adlandırılmıştır. Terör eylemleri 19. yüzyıl boyunca anarşist olarak anılan gruplarca, 1881’de Rus Çarı II. Aleksander, 1894’de Fransız Devlet Başkanı Carnot, 1898’de Avusturya İmparatoriçesi Elizabeth, 1900’de İtalya Kralı Umberto ve 1901’de ABD Devlet Başkanı Mc Kinley’e karşı gerçekleştirilen siyasal nitelikteki suikastler sonucunda yaygınlık kazanmıştır. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ise terör, Soğuk Savaş Dönemi’ndeki kutuplaşmanın da etkisi ile hem uluslararasılaşmaya başlamış hem de daha ideolojik bir karaktere bürünmüştür. Bu dönem daha çok sömürge sonrası dönemde ortaya çıkan milliyetçi ve sol terör örgütlerinin aktif olduğu bir dönemdir. Bu dönemde faaliyet gösteren sol terör örgütlerine, Batı Almanya’da faaliyet gösteren Baader-Meinhof, İtalya’da faaliyet gösteren Kızıl Tugaylar, Peru’da faaliyet gösteren Aydınlik Yol ile Türkiye’de faaliyet gösteren Dev-Sol, örnek olarak verilebilir. Milliyetçi terör örgütlerinin en önemli örneği ise Kuzey İrlanda’da faaliyet gösteren İrlanda Kurtuluş Ordusu (IRA) ve İspanya’da faaliyet gösteren ETA’dır.

1970’li yıllardan itibaren ise terörün uluslararasılaşması hızlanmıştır. Bunda en önemli etken, Filistinli grupların belli bir coğrafi sınır gözetmeden dünya çapında eylemler yapması etkili olmuştur. 1980’li yıllardan itibaren ise terör gruplarının dayandığı ideolojilerde değişimler görülmeye başlanmıştır. Bu konuda meydana gelen temel değişim, dini referans alan terör örgütlerinin ortaya çıkması olmuştur. Bu durum Soğuk Savaş Sonrası Dönem’de terör örgütlerinin dinî veya laik temelde ayrılmasına da yol açmıştır. Dini referans alan terör örgütlerine örnek olarak, El Kaide, Hizbullah, Haşdi Şabi ve Uganda’da faaliyet gösteren Tanrı’nın Kurtuluş Ordusu verilebilir. Soğuk Savaş Dönemi’nin sona ermesinden sonra bazı marxist örgütler ise laik ve milliyetçi bir karakter kazanmaya başlamışlardır. PKK bu tip terör örgütlerinin en önemli örneğidir.

1970’li yıllardan itibaren uluslararası özellik göstermeye başlayan terörün uluslararasılaşmasında dönüm noktası, ABD’de 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen saldırılar olmuştur. Söz konusu saldırılar, dünya çapında küresel terör ile mücadele dönemini başlatmıştır.

TERÖR EYLEMLERİNİN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİ

Terörün ne şekilde tanımlanması gerektiği konusunda tam bir uzlaşa bulunmamakta, kavram farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Ancak kavram ne kadar farklı tanımlanır ise tanımlansın, terör eylemi olarak kabul edilen eylemlerin bazı ortak özellikleri bulunmaktadır. **Bunlar; Siyasal amaçla gerçekleştirilme, Araç olma, Eylemin niteliği, Eylemin hedef kitlesinin niteliği, Failin niteliği, Örgütlü olma, Sürekli ve sistematik değildir.**

- **Siyasal Amaçla Gerçekleştirilme:** Terör eylemini, diğer şiddet içeren eylemlerden ayıran temel özelliği, bünyesinde barındırdığı şiddetin siyasal bir amaca yönelik olmasıdır. Bu nedenle, yaralama, öldürme, insan kaçırma, bombalı mektup gönderme veya mala zarar verme gibi eylemlerin, adi bir suç mu yoksa terör suçu mu olduğu, söz konusu eylemin amacı dikkate alınarak belirlenir.

- **Araç Olma:** Terör eylemini icra edenler, ulaşmak istedikleri siyasal amacı elde etmek için gerçekleştirdikleri şiddet içeren eylemler ile toplumda bir korku ve panik iklimi yaratmak suretiyle siyasi iktidar üzerinde baskı yaratarak siyasal amaçlarına ulaşmayı hedeflerler. Bu nedenle gerçekleştirilen eylemlerin amacı, birisinin öldürülmesi, kaçırılması veya bir tahrip edilen mala zarar verilmesi değil, aynı eylemlerin gelecekte de yaşanacağı ihtimaline dayalı korku ve şiddet atmosferi yaratılmasıdır. Bu nedenle terör kapsamında işlenen suçlar, aslında başkaca bir amacın elde edilmesine yönelik olduğundan, araç suç niteliğindedir.

- **Eylemin Niteliği:** Terör eylemleri, belli bir siyasal amacı elde etmek için gerçekleştirilen ve toplumda korku yaratmayı hedefleyen siyasal şiddet eylemleri olduğundan, terör eylemleri, şiddet içeren, halkta korku ve panik yaratmaya elverişli olan, bunu sağlamak için de sonunda alenileşse bile gizli bir hazırlık devresi sonucunda gerçekleştirilen eylemlerdir. Bunun dışında kural olarak terör eylemleri ayırım gözetmeksizin toplumun tamamını hedef alır. Ancak korku ve panik yaratma amacının bir gereği olarak, sıklıkla toplumun önem atfettiği güç sembollerine ya da zengin iş adamları veya üst düzey devlet yetkilileri gibi saygın veya iyi korunan kişilere saldırılar düzenlenmesiyle sıkça karşılaşılır.

- **Eylemin Hedef Kitlesinin Niteliği:** Terör suçlarının araç suç niteliğinde olması nedeniyle, bu suçların mağdurları ile hedef kitlesi farklıdır. Adi suçlarda, suçun mağdurundan ayrı bir hedef kitlesi bulunmaz. Buna karşın bir terör örgütü tarafından gerçekleştirilen bombalama eyleminde, suçun mağduru ölenler ve yaralananlar olmasına karşın, eylemin hedef kitlesi toplumu oluşturan herkeştir.

- **Failin Niteliği:** Terörün kapsamı, tarihsel süreç içerisinde farklılık göstermiştir. Terör, Fransız İhtilali'nden önce monarşi, sonra da Robespierre liderliğindeki Jakobenler tarafından, belirli bir siyasi düzeni korumak için, halka uygulanan baskıyı ifade etmek üzere kullanılmıştır. Dolayısıyla kavram başlangıçta devlet tarafından siyasal düzeni korumak için uygulanan korkutma amaçlı şiddeti ifade etmekteydi. Ancak sonraki kavram sonraki dönemde, devletin siyasal düzeninde değişiklik yapmak amacıyla, örgütlü olarak halkta korku ve panik yaratmaya yönelik siyasal şiddet eylemlerini ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır. Bu nedenle günümüzde terör eylemlerinin failinin devletlerin veya uluslararası örgütlerin karar ve davranışlarını değiştirmeye çalışan devlet dışı aktörler olduğu kabul edilmektedir.

- **Örgütlü Olma:** Terör eylemleri, belli bir ideolojik temele dayanan, ulaşmak istenen siyasal amaç etrafında bir araya gelmiş kişiler tarafından oluşturulan örgütlü yapılarca gerçekleştirilen eylemlerdir. Zira kısa vadede ulaşılamayacak, ulaşılması ancak bir süreç sonucunda mümkün olabilecek siyasal bir amaca yönelik mücadelede ve bu amacın elde edilmesini mümkün kılacak, toplumda uzun süreli korku ve panik atmosferi yaratacak araç suçların işlenmesi, ancak içinde çok sayıda kişinin yer aldığı örgütlü bir yapı içerisinde mümkün olabilir.

• **Sürekli ve Sistematiik Olma:** Terörle ulaşılmaq istenen amacın güçlüğü, toplumun uzun süreli olarak korku ve panik atmosferinde tutulmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle terör eylemlerinin temel özelliklerinden biri, ulaşılmaq istenen amaca göre belirlenmiş bir stratejiye dayanan, uzun süreli ve sistematiik eylemler olmalarıdır. Bu nedenle terör eylemleri bir defaya mahsus icra edilmezler. Araç suçların, hedeflenen amaca ulaşılana kadar sürekli bir biçimde işlenmesi söz konusudur.

TERÖR EYLEMLERİNE MÜDAHALE YÖNTEMLERİ

Terör, siyasi, iktisadi ve sosyal sorunlarla beslenen sosyal-siyasi içeriğe sahip kriminolojik bir olgudur. Terörle mücadele, temelde, terör ortamına yol açan nedenler ile bu ortamı kullanarak siyasi içerikli şiddet eylemlerine başvuran terör örgütleriyle mücadeleyi ifade eder. Teröre yol açan başlıca faktörler, sosyal ortam, sosyal ve ekonomik dengesizlikler, şiddet yanlısı ideolojik akımlar, etnik sorunlardır. Dolayısıyla terörle mücadele, bir yandan teröre yol açan nedenlerin yok edilmesini, diğer yandan da siyasi amaçlı şiddet içeren terör eylemlerine başvurarak toplum da korku atmosferine yol açan örgütlerin eylem gücünün ve varlıklarının yok edilmesini ifade eder. Terör eylemlerine müdahale açısından alınan tedbirlerden, bu ünitenin kapsamına girenler, temelde ikiye ayrılabilir.

a) Ülke güvenliğini güçlendirmeye yönelik tedbirler,

b) Örgütün silahlı eylemlerine son vermeye yönelik silah kullanımına dayanan tedbirler.

Ülke güvenliğini güçlendirmeye yönelik tedbirlere örnek olarak, terörle mücadelenin hukuki zeminini oluşturacak kanunlar yapma, olağanüstü hâl veya sıkı yönetim uygulamalarına başvurulması, cezaların artırılması, ceza infaz rejiminin etkinliğinin artırılması, terör suçlarının faillerinin koşullu salıverme hükümlerinden yararlanamaması veya koşullu salıverme sürelerinin daha uzun olması, cezalarının yüksek güvenliikli cezaevlerinde infaz edilmesi örnek olarak verilebilir.

Örgütün silahlı eylemlerine son vermeye yönelik silahlı mücadele açısından ise,

• İç güvenliğin idamesi için yetkili makamların desteklenmesi amacıyla silahlı kuvvetlerin kullanılması,

• Terörle mücadele kullanılmak üzere özel timler ihdas edilmesi gibi uygulamalar ön plana çıkmaktadır. Örgütün silahlı eylemlerine müdahale açısından öngörülen bu eylemlerin ortak noktasını, kolluk güçlerinin silah kullanma yetkisi oluşturmaktadır.

TERÖR EYLEMLERİNE MÜDAHALEDE ZOR VE SİLAH KULLANMA YETKİSİ

Terör Eylemlerine Müdahale Edecekler

Her toplum, ortak yaşamın sürdürülmesi için belirli bir düzene ihtiyaç duyar. Bu nedenle tüm toplumlarda, idarenin en önemli görevi, kamu düzenini korumak, bireylerin huzur ve güvenlik içerisinde yaşamalarını temin etmek ve toplum barışını sağlamaktır. **İdarenin kamu düzenini korumak ve sağlamak için yürüttüğü tüm faaliyetlere “kolluk faaliyetleri” denilmektedir.**

Kolluk, görev alanına göre, “genel kolluk-özel kolluk” ve fonksiyonel açıdan “adli kolluk-idari kolluk” şeklinde bazı ayırımlara tabi tutulmaktadır.

Genel kolluk, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan, diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren ve silahlı bir kuvvet olan polis ve jandarmadan oluşmaktadır.

Özel kolluk ise, genel kolluk haricinde kalan ve özel kanunlarına göre teşekkül edip muayyen vazifeleri gören kuvvetlerdir. Örneğin, orman kolluğu, gümrük kolluğu vb.

Adli kolluk, adli makamların emri altında çalışan ve kamu düzenini bozan ve suç sayılan eylemlerin gerçekleştirilmesi hâlinde harekete geçerek, suç faillerini ve delilleri araştırıp bulma ve bunları adli mercilere teslim ve tevdi etmekle görevli kolluktur.

İdari kolluk ise, idari makamların emri altında çalışan ve kamu düzeninin bozulmasını engellemek amacıyla faaliyet gösteren kolluk gücüdür.

Terör eylemleri, gerçekleştirilmeden önce önlenmeleri açısından idari kolluk faaliyetinin kapsamına girer. Gerçekleştirildikten sonra, söz konusu terör eylemlerinin çözülmesi ise adli kolluk faaliyetinin kapsamına girer. Ancak terör örgütü üyeliğinin başlı başına bir suç olması nedeniyle terör eylemlerine müdahale edilmesi sırasında adli ve idari kolluk faaliyeti iç içe geçmiş olmaktadır. Burada kolluk güçlerinin, özellikle toplumun ve bireylerin haklarına yönelik saldırıları önlemeye dönük idari kolluk faaliyeti ve terör örgütü üyelerinin yakalanmasına yönelik adli kolluk faaliyeti sırasında zor ve silah kullanması söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla kolluk kuvvetleri, kamu düzenini korumak, bireylerin huzur ve güvenliğini temin etmek ve toplum barışını sağlamak için zor ve silah kullanma yetkisi ile donatılmıştır. 5681 sayılı Kanun’la değişik 2559 sayılı Kanun’un 16. maddesinin kanun teklifindeki gerekçesinde de belirtildiği gibi, “Zor kullanma, polisin kolluk kuvveti olması dolayısıyla diğer kamu görevlilerinden farklı olarak sahip olduğu temel yetkisidir”.

Bunun dışında terörle mücadele ve terör eylemlerine müdahale kapsamında kullanılan diğer bir kuvvet ise Türk Silahlı Kuvvetleridir. İllerde mülki idare amiri konumunda bulunan valilerin talepte bulunması hâlinde silahlı kuvvetler de terörle mücadele kapsamında kullanılabilir.

Terör Eylemlerine Müdahalede Zor ve Silah Kullanma

Zor kullanma; kişilerin kanunen yükümlü oldukları belirli bir yükümlülüğün gereklerine uygun davranmalarını temin için başvurulmuş bir yetkidir. İdarenin kullanabileceği her yetki gibi zor kullanma da kanunla verilen yetkiye dayalı olarak kullanılabilir. Bu nedenle kolluk güçlerinin zor kullanma yetkisi, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nda düzenlenmiştir. PVSK m. 16 kolluğun zor kullanma yetkisinin kanuni dayanağını teşkil etmektedir. Buna göre; “Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması hâlinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.”

Kolluğun zor kullanma yetkisi, bedeni güç kullanma ve maddi güç kullanma şeklinde ikiye ayrılır. Bedeni güç kullanımı, polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya, herhangi bir nesne, alet, vasıtanın yardımı olmaksızın kendi fiziksel gücüyle müdahale etmesidir.

Örneğin, polisin bir şüpheliyi üzerine atlamak suretiyle etkisiz hâle getirmesi gibi.

Maddi güç kullanımı ise polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedeni kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı ve/veya boyalı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fiziki engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını ifade etmektedir.

Zor kullanma yetkisinin somut bir olayda ne şekilde kullanılacağı PVSK m. 16’da düzenlenmiştir. Terör eylemlerine müdahale açısından geçerli olan bu maddeye göre;

Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması hâlinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hâle getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddi güç ve kanuni şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.

Kullanılan kuvvetin kademeli olmasının gereği olarak kolluk, her aşamada karşı tarafı etkisiz hâle getirme amacına ulaşıp ulaşılmadığını kontrol etmelidir. Etkisiz hâle getirme işlemi hangi aşamada tamamlanmışsa kuvvet (zor) kullanma işlemi de o aşamada sona erdirilmelidir.

Kuvvet kullanmanın amacı hiçbir zaman yakalanan kişiyi cezalandırmak olamayacağı gibi, direnişi yok etmek için kullanılan kuvvet, saldırıyı gerçekleştirmek için kullanılan kuvvete göre orantısız da olmamalıdır. Eyleme katılan kişi, zor kullanılarak etkisiz hâle getirildikten sonra zor kullanma işlemine son verilmelidir.

Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri hâlinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtar yapılır. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Ancak, örneğin izinsiz bir gösteriye müdahale edilmesi gibi topluca müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.

Polis, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunur.

Polis;

- a) Meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında,
- b) Bedenî kuvvet ve maddi güç kullanarak etkisiz hâle getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde,
- c) Hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü hâlinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde,

Kendisine veya başkalarına, iş yerlerine, konutlara, kamu binalarına, okullara, yurtlara, ibadethanelere, araçlara ve kişilerin tek tek veya toplu hâlde bulunduğu açık veya kapalı alanlara molotof, patlayıcı, yanıcı, yakıcı, boğucu, yaralayıcı ve benzeri silahlarla saldıran veya saldırıya teşebbüs edenlere karşı, saldırıyı etkisiz kılmak amacıyla ve etkisiz kılacak ölçüde, silah kullanmaya yetkilidir.

Polis, yakalama amaçlı olarak silah kullanacağı zaman, silah kullanmadan önce kişiye duyabileceği şekilde "Dur!" çağrısında bulunur. Kişinin bu çağrıya uymayarak kaçmaya devam etmesi hâlinde, önce uyarı amacıyla silahla ateş edilebilir. Buna rağmen kaçmakta ısrar etmesi dolayısıyla ele geçirilmesinin mümkün olmaması hâlinde ise kişinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde silahla ateş edilebilir.

Polis, direnişi kırmak ya da yakalamak amacıyla zor veya silah kullanma yetkisini kullanırken, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi hâlinde, silahla saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı ve saldırı tehlikesini etkisiz kılacak ölçüde **herhangi bir ihtarda bulunmadan** silahla ateş edebilir.

Dolayısıyla polis dört durumda silah kullanma yetkisine sahiptir. Konumuz itibarıyla polisin meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında silah kullanmaya yetkili olduğu duruma değinilecektir.

Meşru savunma hakkı Türk Ceza Kanunu'nun 25. maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre; "Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi muhakkak veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hâl ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez." Terör siyasal bir sonuç elde

etmek için gerçekleştirilen ve şiddet yoluyla toplumu korkutup, yıldırarak yarattığı korku ve panik iklimiyle elde edilmek istenen sonuca ulaşmak amacıyla icra edilen, siyasal nitelikteki şiddet eylemleridir. Terörü uygulayan organize çeşitli gruplara ise terör örgütü adı verilmektedir. Terör örgütleri amaçlarına ulaşmak için toplumun bir kesimi veya tamamına yönelik olarak silahlı eylemler gerçekleştirmekte ve bireylerin yaşam hakkı, vücut dokunulmazlığı, mal varlığı değerleri gibi çeşitli haklarını ihlal edici nitelikte fiiller icra etmektedirler. Böylece çoğu olayda terörle etkin bir mücadelenin verilebilmesi için bedeni güç kullanımı yetersiz kalmakta ve kolluk kuvvetlerinin silah kullanmaları gerekmektedir. Bu durumda kolluk kuvvetlerinin gerek kendilerine yönelik gerekse de topluma yönelik bir terör saldırısı karşısında, saldırıyı etkisiz hâle getirecek ölçüde kuvvete başvurmaları meşru müdafaa kapsamında değerlendirilecektir. Örneğin, iki teröristin yakalanması için hücre evine yapılan operasyon sırasında silahla çatışmaya giren teröristlere yönelik silah kullanılması, meşru müdafaa kapsamındadır.

Kural olarak kolluk güçleri zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri hâlinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtarında bulunur. Ayrıca **polis, direnişi kırmak ya da yakalamak amacıyla zor veya silah kullanma yetkisini kullanırken, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi hâlinde, silahla saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı saldırı tehlikesini etkisiz kılacak ölçüde önceden ihtarda bulunmadan silahla ateş edebilir.** Çoğu hâlde terör örgütü mensuplarının “Dur!” ihtarını uymadıkları veya doğrudan kolluk kuvvetlerine ateş ettikleri bilinmektedir. İşte bu durumlarda kolluk kuvvetleri de terör saldırısını etkisiz hâle getirmek amacıyla doğrudan silah kullanabilecektir.

2559 sayılı PVSK’da düzenlenen dört hâl dışında, terör eylemlerine müdahale sırasında gerek kolluk gerek silahlı kuvvetler mensuplarının silah kullanma koşulları, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nda da kolluk kuvvetlerinin terör örgütlerine karşı gerçekleştirilecek operasyonlarda silah kullanabilecekleri düzenlenmiştir.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 29.06.2006 tarih ve 5532 sayılı Kanun’un 16. maddesi ile değişik Ek 2. maddesine göre; “Terör örgütlerine karşı icra edilecek operasyonlarda “Teslim ol!” emrine itaat edilmemesi veya silah kullanmaya teşebbüs edilmesi hâlinde kolluk görevlileri, tehlikeyi etkisiz kılacak ölçü ve orantıda, doğrudan ve duraksamadan hedefe karşı silah kullanmaya yetkilidirler”. Böylece terör örgütü üyelerinin teslim ol çağrısına uymadığı veya silah kullanmaya teşebbüs ettikleri hâllerde, kolluk kuvvetleri herhangi bir uyarıda bulunmaksızın, doğrudan silah kullanabilirler. Ayrıca aynı Kanun’un “Koruma tedbirleri” başlıklı 20. maddesinin 6. fıkrasında terörle mücadele görev ifa eden kamu görevlilerinin korunmasına yönelik olarak bir düzenleme bulunmaktadır.

Buna göre, “Yukarıda sayılanlardan kamu görevlileri, görevlerinden ayrılmış olsalar dahi terör suçluları tarafından kendilerine veya eş ve çocuklarının canına vuku bulan bir taarruzu savmak için silah kullanmaya yetkilidirler.”

Bu noktada dikkat edilmesi gereken hususlardan ilki, söz konusu silah kullanımının hem idari hem de adli kolluk faaliyeti sırasında söz konusu olabileceği, hatta bu durumda çoğunlukla adli ve idari kolluk faaliyetinin iç içe geçmiş olacağıdır. İkinci olarak gerek terör eylemleri gerekse de diğer eylemlere müdahale ve bu müdahale sırasında silah kullanılması konusunda temel ilke, orantılılık ilkesidir. Somut olayda kullanılan araç ve aracın kullanımı ile bu kullanım ile ulaşmak istenen hedef arasındaki ölçülülüğü ifade eden orantılılık, bir hukuk devletinin eylem ve işlemlerine hâkim olan temel ilkedir. Bu nedenle güvenlik güçlerinin terör eylemlerine müdahale ederken zor ve silah kullanmaları da orantılı olmak zorundadır. Orantılılık açısından dikkat edilmesi gereken en önemli husus, sivillerin zarar görmesinin engellenmesi ve teröristlerin mümkün olduğunca sağ olarak ele geçirilmesidir. Bu nedenle terör olaylarında anlık gelişen meşru müdafaa hâli dışında gerçekleştirilecek silahlı operasyonların,

edinilen istihbarat ışığında, sivil ölümlerini ve can kayıplarını en aza indirecek şekilde planlanması ve icra edilmesi gerekmektedir.